

Germánok a szombathelyi Iseumban

2015. november 12-én nyílt meg az Iseum Savariense épületében a Germánok című időszaki kiállítás, amely a Vas megyei Szeleste határában feltárt 112 kora népvándorlás kori temetkezés gazdag leletanyagából mutat be válogatást.

A kiállítás az épület déli szárnyának két helyiségében kapott helyet. Ahhoz, hogy ide eljussunk, át kell sétálnunk az Iseum Savariense a római kori vallástörténet emlékeit bemutató *Isis savariai otthona* című állandó tárlatán. Elérve a déli szárnyat egy vas pajzsdudor és egy hosszú vas lándzsa látványa fogad, melyek a római kort követő évszázadok mozgalmas időszakára utalnak. A fali vitrinek egyikében máris gyönyörködhetünk két állatfejes kengyelfibula (ruhakapcsoló tű) és két vörös gránátkő berakással díszített korongfibula szépségében.

A nagyobb kiállítóter bal oldalán három emberi koponya vonja magára a figyelmet. A kora népvándorlás időszakára jellemző módon mesterségesen csúcsosra alakított koponya formáját a kisgyermekek fejének szorítókötéssel való körbevonásával érték el. Láthatunk itt egy igen különleges koponyát is; a fiatal nő homlokán körbefutó három határozott bemélyedés a később elkezdett torzítás kötéseinek nyomán keletkezett csontfelszívódás nyoma.

A nagyobbik terem közepén két egymás mellett álló vitrinben a férfiak és nők sírjaiban talált leletekről kapunk áttekintést, majd számos, változatos formájú agyagedénnyel teli tárlók következnek. A kísérőszövegek egyikéből megtudhatjuk, hogy az agyagfazekak nagy számban való előkerülése elsősorban a sírrablók munkamódszereinek köszönhető. A temető sírjainak kétharmadát ugyanis nem sokkal annak felhagyása után szisztematikusan kirabolták. Az elkövetők az ekkor még ép rönk- és deszkakoporsókra, azoknak is elsősorban a fejrészére ástak rá, majd a koporsó fedelét besza- kítva valamilyen horgas eszközzel kotorták ki annak tartalmát, gyakran csak a halott lábszárait hagyva érintetlenül.

Arról, hogy a rablások ellenére mennyire gazdag anyag maradt ránk, egy újabb fali vitrinben sorakozó fegyverek tanúskodnak; három vas szigonyt, baltát, nyilakat és nyíltegez bronzveretét, valamint számos más fémtárgyat látunk. A vadász fegyvereit

bemutató tárlóval szemben a férfi mellé temetett agárszerű kutyáinak egyike ül. Az életnagyságú kutyaszobor nyakában vaslánc lóg. Az állatot ezzel együtt helyezték gazdája lábai mellé.

A nagyobbik terem végén kapott helyet a húsz ruhakapcsoló tűből tizenöt. Egymás alatt sorakoznak az aranyozott ezüsből vagy ritkán bronzból készült korong-, kengyel- és S-fibulák. Ugyanitt ezek viseleti módjáról egy teljes öltözetet bemutató női viselet tanúskodik. A vörös és natúr lenvászon ruhán S- és

kengyelfibula pár másolata látható. A színben a női öltözettel harmónizáló, nadrágból és tunikából álló férfi viseletet textil tarsoly egészíti ki. A teremben pajzs, lándzsa és egy bronzveretes fatál rekonstrukciója is kézbe vehető.

A kisebb térbe érve különleges kiállítási rész fogad; restaurálás alatt álló tárgyakat – köztük lándzsacsúcsot és egy vas kardot – láthatunk, melyek mellett a tárgyak újjászületésének folyamatát bemutató poszterek kaptak helyet. Itt egy ragasztás alatt álló torzított koponyát, számos fémtárgyat és változatos színű, formájú és méretű gyöngyöket találunk.

Három kisebb vitrinben fegyverek; különböző hosszúságú lándzsacsúcsok, vas nyílhegyek, balta, szekerce, és több, az egykor eltemetett népesség antik kötődéséről tanúskodó tárgy került bemutatásra. Látható még itt a temetőt megelőzően a feltárási területén lévő rézkori település edényeiből és eszkezeiből készült válogatás is. A kiállítást egy vetített képsorokból álló kisfilm zárja; a látogatók által ritkán látott folyamatokat, az ásatási körülményeket, a tárgyak restaurálását és a tárlat építését láthatjuk. Az utolsó vitrinben tekinthető

meg a germán temető legkülönlegesebb tárgya: egy lándzsával és pajzsral eltemetett férfi sírjából származó, sasfejet formázó bronz kengyelfibula.

Az Iseum Savariense-ben a germán temető leleteit bemutató kiállítás 2016. április 30-ig várja a látogatókat (nyitva tartás, jegyinformációk az iseumsavariense.hu oldalon)

Pap Ildikó Katalin régész – Savaria MHV Múzeum (a szövegben szereplő fényképeket Ferencz Eszter készítette)

TEMATIKUS SZÁMAINK 2016-BAN

2016/1 • ISTENNŐK

A 2015 júniusában Budapesten megrendezett luno-konferencia apropóján – de nem kizárólag annak anyagából válogatva – jövő évi első számunk Héra/luno/Uni/Tanit és társai köré szerveződik. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy a megidézett istennők alakja milyen antik társadalom-, mentalitás-, politika-, irodalom-, művészet- és kultúrtörténeti kérdéseket segít artikulálnunk. Nem önmagában az istennők absztrakt – mitológiai történetekből, a kultuszra vonatkozó vallástörténeti adatokból, filozófiai perspektíván átszűrt értelmezésekből absztrahált – alakja érdekes számunkra, hanem (kerényisen szólva) a valóságnak azok a dimenziói foglalkoztatnak bennünket, amelyeket az ókoriak „Héraként”, „lunóként”, „Uniként” vagy éppen „Tanitként” fogalmaztak meg. Mentalitástörténetileg érdekes lehet például, hogy Héra/luno alakján keresztül az anyaság milyen képe rajzolódik ki a szemünk előtt: olyan anyaistennőről van szó ugyanis, aki szinte soha nem látható „anyai” szerepben. Izgalmas politikatörténeti kérdéseket vethet fel, hogy a rómaiak hogyan viszonyultak ahhoz az istennőhöz, akivel általában az ellenséges, meghódítandó városok istennőit azonosították. Mindez a vallásközi, kultúraközi fordíthatóság kérdéseit is érinti, amelyek más értelemben az istennő-alakok késő antik, keresztény értelmezései kapcsán is felmerülnek. Tematikus összeállításunk mindemellett nem kíván a klasszikus antikvitásra korlátozódni: az Ókori Kelet kutatóinak figyelmébe ajánljuk – ha Héra/luno pontos keleti megfelelőit hiába is keresnénk – Ištar/Inana, Gula, Ašera, Aštarte, Bēlet Nippur, Ninmah, Nintur, Bēlet-ili és Bau alakját.

A cikkek beérkezésének határideje: 2016. március 15.

2016/3 • ROM

„Egy építészeti mű romja azonban azt jelenti, hogy a műalkotás elveszett vagy elpusztult részeiben más erők és formák, a természet erői és formái teremődnek újjá, és mindabból, ami még művészetként, illetve már természetként él benne, egy új egész, valamilyen jellemző egység születik” – írja Georg Simmel *A rom* című írásában (ford. Teller Katalin, *Árgus* 2009/1-2, 154–161), megadva az alaphangot az *Ókor* 2016. évi második tematikus számának is, amely annak a kérdésnek a megválaszolására tesz kísérletet, hogy egy olyan időszakban, amikor az emberiség kulturális öröksége – köztük az ókori – nem természeti, hanem emberi pusztítás állandó fenyegetésének van kitéve, mit kezdhetünk az ókori romok jelenlétének, érzékelésének, értelmezésének szerteágazó problémájával. Tematikus számunkban nemcsak az antikvitás és modernitás viszonyára koncentrálnó kultúr- és esztétikatörténeti vizsgálódásokra számítunk (ehhez legfontosabb magyar nyelvű előzményként ajánljuk az *Árgus* fenti tematikus számát, amely Winckelmannról és Piranesitől Georg Simmelen át Albert Speerig mutatja be a nemcsak antik romokhoz való modern viszonyulás különféle formáit), hanem legalább ugyanilyen mértékben egyfelől a romok ókori felfogásának, irodalmi reprezentációjának feldolgozásaira, másfelől a korunkbeli közel-keleti pusztítás mértékének és jellegének értő számbavételére is. Szerzőinket arra biztatjuk, hogy a maguk eltérő perspektívájából igyekezzenek értelmezni a múlt mint múlt érzéki jelenlétének kérdését, amelyet a romok mindig látványosan megkerülhetetlenné tesznek.

A cikkek beérkezésének határideje: 2016. augusztus 31.